

¿Tik ixmatok?

Por: Yesenia Ithaí López Ángeles
Traducido por Juan Parra Trinidad

Timo tajtania ¿Keyej in askamej mo tekpanaj tech se ojti ton nesi ke amo tami wan amo mopolowaj?

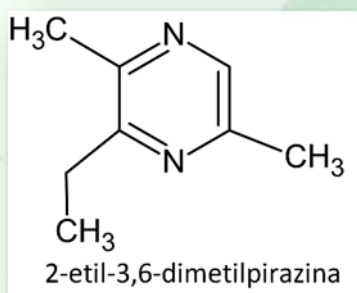
In askamej, kemej in xiuwitmej wan okseki okuilkonemej, kikuij ajweyak ton ika mo nojnotsaj tech sekosan tasentalil, o ninwan okseki tasintililmej. Nijin ajweyakmej nin chijchiwalyot patani tech ejekat wan tejuan ti kijnekui ka to yekatsol. Sayojke in iskamej tajnekuij kan nin kua koujyo.

Seki patan ajweyakio ton kisa tech in askamej mo yekita techo ni chiwalisyot wan monotsa "feromonas". Ongak miak tamanyot ton monotsa feromonas wan yejua kin paleujya in askamej wan kin nextiliaj nin tekiuj, kualtia ika ki tojtokas se xoxolatsyot tok ika kajsiskej nin takual o ika kixtiskej askamikiemej, mo miakchiwaskej o tok ika mo palewiskej keman kin ajawilchiwaskej.

Ongakej feromonas ton mokui ika kajsiskej takual o ika ki nextiaj ojti kampa senyetokey. In miak tekpanalis del askamej ton ki mamaj xiwit, xokotet, tajsol wan okseki, witsa ton ika mo nejnextiaj.

¿Ton ika tech paleujya maj se ki ixmati wan se mo machti feromonas den pisilokuilimej?

In **feromonas** mokuij tech sekin askamej ton mo ixmatik kemej xuij kokoxkayot den chilxokot, ton mochiwa tech in ajkopa tepeyoj del to kuetaxkoapan Puebla. (*Hormiga de fuego, Volumen 2, nota 11*). Ijkon kuali mo xolawaskej kampa mo tentsakuaskej o maj kin ewaltiajan kampa toktok xuijyot, xokotaj wan okseki takualis para nin chankamej. Se feromona mokui ika kin yekmelawaskej in tit askamej, ***Solenopsis invicta*** es la 2-etil-3,6-dimetilpirazina.

Nijin tachijchiwal ton tekiti kemej tapits ton ika ki tekpana ***Solenopsis invicta*** tatanikampa mo tsakuilitij in takualmej yektikej ka atemiktijke, akonimej kualtiaj ki tsintsinchiwaskej nijin okuil pisilkokoxkayot.

ABC

Para ika kachi ti kix matis nijin tekiti, timits tataujtiaj kalaki tech nijin teposmekayot:

<https://doi.org/10.3390/horticulturae9010018>

¡Axkan tik matokia! In feromonas kuali tapaleujyaj ton kuali kin tsatsakuilia in okuil pisil temiktijke!